

La Chanson de Roland

Прямий нащадок
ГЕНІЯ

28 березня внукові Івана Франка — 80!

Микола СЛАВИНСЬКИЙ

Роланд-Олександр ще п'ятирічним вивчив напам'ять дідові публіцистичні поезії «Каменярі» та «Вічний революціонер», навіть на футбольному полі цитував рядки з цих віршів і лише згодом довідався, що їхній автор спортом не захоплювався, але любив збирати гриби та ловити рибу. Після закінчення школи мати сказала: «У літературі Іван Франко попрацював за нас усіх, тому про письменство й не думай! Ставай інженером, нормальним чоловіком...». Син прислухався до цієї поради: здобув технічну освіту й понад тридцять років працював у Київському інституті автоматики, де закінчив аспірантуру, захистив кандидатську дисертацію та пройшов усі посади – від наукового співробітника до заступника генерального директора, став автором близько 50 дослідницьких праць, присвячених приладобудуванню.

Змалечку Роланд усе ж таки намагався віршувати, однак швидко збагнув: певний хист є, однак йому до дідового таланту, як до неба. Вчасно, майже без вагань, переконав себе: у красному письменстві все залежить від обдаровання,

яке не успадковується. А ось бунтівна дідова вдача... Вона не раз відлунувалася в душі загалом стриманого, розважливого внука. Ще на початку 1950-х років Роланда (разом із колишніми однокласниками) запідозрили в читанні заборонених у СРСР творів Івана Франка та створенні підпільної націоналістичної організації й двічі викликали до органів державної безпеки. Від ув'язнення врятувало дідове ім'я. Після допитів Роланд став якщо й не обережним, то обачним, умів відразу вловлювати провокаційні запитання й відбуватися мовчанням. Уникав двозначних жартів і товариських застіль, під час яких, перекинувши чарку, приятелі заводили розмови на «слизькі» теми. Маючи «войовниче» ім'я, Роланд Тарасович виріс надивовижу делікатним, м'яким, шляхетним. Уже в зрілі роки не посоромився визнати: «Я не належу до героїв, котрі не бояться заради ідеї піти на ешафот».

Природне вміння діяти виважено за будь-яких обставин і цінувати кожне сказане слово допомогло на дипломатичній службі, коли був радником Сергія Комісаренка – по-

Геніальний поет Іван Франко був зразковим батьком доньки Анни та трьох синів – Андрія, Петра й Тараса. Найстарший рано помер від серцевого нападу. Петро був січовим стрільцем, одним із найперших українських пілотів, Тарас, батько Роланда та доньок Зиновії й Дарини, також воював і, як січовий стрілець, потрапив до російського полону. Після звільнення з харківської в'язниці, що на знаменитій Холодній горі, став професором латинської й давньогрецької мов, захоплювався класичною літературою, зокрема добре знав епос «Пісня про Роланда». Саме це ім'я легендарного лицаря, поширене в країнах Заходу, Тарас Іванович і запозичив для сина. Він народився в тому самому будинку, де мешкав, творив і відійшов у вічність геніальний Іван Якович. Коли Роланда хрестили, то дали хлопчикові ще одне ім'я, грецьке, але звичніше – Олександр, однак пізніше його до паспорта не вписали.

сла України у Великобританії. Саме завдяки Роландові Тарасовичу 1996 року Україна безкоштовно одержала англійську антарктичну станцію (нині – Українська антарктична станція «Академік Вернадський»). Розважливе слово й нині допомагає організувати численні заходи, присвячені вшануванню пам'яті Івана Франка в Києві, Львові, Дрогобичі, а також у рідних Нагуєвичах. Здається, лише нещодавно брав участь у відкритті погруддя Івана Яковича у Відні та «Літературного музею Івана Франка на Дніпрі» у селі Халеп'я Обухівського району Київської області, а вже на часі – створення в столиці всеукраїнського Музею Івана Франка. Ще одна важлива справа – стотомне зібрання творів Каменяря. Внук прочитав майже всю його прозу й переважно більшість поезій, а ось літературознавчі праці та воістину незлічені статті... Усіх їх ніхто – і це неспростовний факт! – на сьогодні навіть побіжно не переглянув. Уже бодай тому, що газетні та журнальні публікації досі воедино не зібрані й не систематизовані. «Мій батько, – ділиться наболілими роздумами Роланд Тарасович, – десять років

опрацьовував спадщину Івана Яковича, але так і не зміг досягнути її. А я радію бодай з того, що маю змогу постійно доторкатися до збережених скарбів. Іван Франко – виняткова світова величина. Можливо, його вірші не порівняти з творами Шекспіра чи Байрона, проза не така сильна, як у Толстого, однак комплекс знань, які мав мій дід, їхня багатогранність і масштабність унікальні. За не таке й довге життя Іван Якович написав понад шість тисяч творів – їх важко подати навіть у ста томах. Ні, більше за Франка таки ніхто не створив».

Роланд Тарасович упродовж довгих років пропагує дідову спадщину за кордонами України – для цього навіть організував громадський центр «Франко та Європа». На всіх світових форумах переконливо доводить, що автор «Зів'ялого листа» був справжнім європейцем, і нагадує всім: деякі літературознавці слушно називають Івана Франка найвищим значнішим письменником і філософом Австрії, адже він був професором Віденського університету, добре знав 14 мов, а перекладав із 48-ми. До речі, славетне прізвище не зовсім українське. Сам Іван Якович у деяких творах натякав, що, можливо, воно походить від німецьких колоніалістів. Але і батько Франка, і він сам усвідомлювали себе українцями й лише українцями.

Після одруження Іван Франко разом із дружиною Ольгою мешкав у будинку в Несторівському провулку, 8 (це поблизу редакції журналу Верховної Ради «Віче»). Потім поет ще двічі відвідував Київ – 1907 року начебто нелегально, з чужим паспортом, а 1909-го приїздив на похорон Петра Косача – батька Лесі Українки. Іван Франко ніколи не був лише львівським чи навіть галицьким письменником. Він, як і Тарас Шевченко та Леся Українка, належить усій нації. Поет любив київські узвишся, у столиці – його рукописна спадщина й велика бібліотека (12 тисяч томів). Іван Франко залишив офіційно оформлений заповіт, де зазначив, що книгозбірню просить передати українському народові, а доньці Анні та синам Петрові й Тарасові залишає рівні частини власного львівського будинку, а також авторські права на видання власних творів.

«Свого часу Анна емігрувала до Канади й щасливо прожила там до 96-річного віку, – на прощання розповідає Роланд Тарасович. – Сини Зиновії – теж онуки Франка, але вони по батькові Ірачківські. Мені ж Бог діточок не дав, а тому, на жаль, я, прямиий нащадок генія, – останній із роду за чоловічою, «франконосною», лінією. Втішає одне: дідові твори й сьогодні потрібні людям. Вони не просто читають поезію та прозу Івана Яковича, а й нерідко цитують віршовані рядки. Зокрема такі: «Гри- мить! Благодатна пора настає».

Порадіймо за живого класика!

Видатного українського поета-академіка Бориса Олійника висунуто на здобуття Нобелівської премії

– Це ж не перше квітня! – спалахнув маститий письменник, коли довідався, що Шведська академія отримала офіційне подання НАН України за підписом Бориса Патона про висунення кандидатом на здобуття Нобелівської премії 2012 року поета-академіка Бориса Олійника. – За кордоном наших ліриків майже не знають.

– Таки не День сміху, однак до висунення ставлюся з гумором, – хитрувато примружив око номінант. – Ініціатори мене не питали, тепер хай самі й розбираються. Українська література справді давно заслужила того, щоб мати свого нобелівського лауреата. У нас є прекрасна поетеса Ліна Костенко. Її твори й треба подавати. Я готовий підтримати цю кандидатуру. Головне завдання сьогодні – утвердити на міжнародних широтах Україну як державу розвинутої науки, високої культури й самобутнього мистецтва.

Професор Павло Рудяков як один із найактивніших організаторів чітко спланованої акції зазначив, що висунення здійснено на підставі клопотання групи представників творчої й наукової інтелігенції, яка провела публічне обговорен-

ня кандидатури автора понад двадцяти збірок віршів та поем. Ініціативу схвалив учений секретар Відділення літератури, мови й мистецтвознавства НАН України Віктор Бурбела: «Борис Ілліч цілком гідний такої нагороди. Він – живий класик, який входить до п'ятірки наших найкращих поетів-сучасників». Резонансний захід підтримав Український фонд культури.

Несподіване висунення творів Бориса Олійника на Нобелівську премію скептично сприйняли відомі прозаїки Оксана Забужко, Володимир Яворівський, Юрій Винничук та Лесь Подерв'янський; патріарх сучасного красного письменства Анатолій Дімаров (у травні йому виповниться дев'яносто років) зронив: «Я подав би на розгляд Шведській академії масштабний доробок видатного літературознавця Івана Дзюби», а колишній посол України в Ізраїлі та США, знаний публіцист Юрій Щербак зазначив: «Потрібні переклади творів наших авторів кількома (бодай трьома) основними європейськими мовами. Без цього марно сподіватися на успіх». До того ж, зізналися колеги Бориса Олійника, треба мати в Нобелівському комітеті авторитетних промоутерів чи й лобістів української літератури, інакше... Невже чергова невдача? З різних причин не одержали престижної премії Іван Франко, Улас Самчук, Павло Тичина, Микола Бажан, Олесь Гончар, Василь Стус.

– На жаль, ми не вміємо радіти за колег, – засмучено каже заслужений діяч мистецтв України, земляк полтавця Бориса Олійника і його давній приятель Віктор Женченко. – За роки нашої незалежності українці спромоглися висунути на премію лише Ліну Костенко, але зробили це невміло, на хutorянському рівні. Хотілося, щоб нинішню шляхетну акцію підтримали і всебічно, і наступально, з європейською наснагою та вірою в успіх.

– Безперечно, щоб двері відчинили, треба в них стукати, – наголосив директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Микола Жулинський. – Слід щороку висувати своїх претендентів на здобуття престижної винагороди. Ми повинні, мов той дятел, довбати й довбати. Такі кандидатури, як Борис Олійник, а також Ліна Костенко, Іван Драч, Юрій Мушкетик, Роман Іваничук та Дмитро Павличко, вже здобули право на одержання премії світового значення. Але для цього потрібно, щоб у Європі відчували: наша держава зацікавлена мати свого нобелівського лауреата.